

PARTICULARITĂȚILE ÎNTOCMIRII HOTĂRĂRILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PROCEDURILE CONTENCIOASE

Natalia CHIRIAC

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Eficiența înfăptuirii justiției este asigurată prin calitatea actului de justiție. Cel mai important act jurisdicțional îndeplinit de judecător îl constituie hotărârea judecătorească. Astfel, este de neconceput elaborarea de către instanța de judecată a unei hotărâri ce nu ar corespunde exigențelor stabilite de Codul de procedură civilă al R. Moldova. Hotărârea judecătorească este o instituție esențială a oricărui sistem juridic. Din acest motiv, o analiză amplă asupra acestui subiect prezintă real interes pentru doctrina și practica judiciară. Relevanța prezentului studiu derivă din faptul că realizarea deplină a drepturilor cetățeanului la apărarea judiciară este posibilă numai atunci când hotărârile judecătorești definitive și irevocabile sunt executate de către persoanele obligate, doar hotărârile judecătorești legale și întemeiate fiind îndreptate spre apărarea drepturilor și a intereselor persoanelor. Legislația R. Moldova este în proces de dezvoltare și îmbunătățire continuă, ceea ce determină necesitatea asigurării mai calitative a dreptului la apărare. În legătură cu schimbările survenite în legislație, se modifică și cerințele privind forma și conținutul actului de justiție. În acest sens, prezentul studiu își propune ca scop analiza legislativă și doctrinară a hotărârilor judecătorești din punctul de vedere al cerințelor înaintate față de acestea. De asemenea, în lucrare s-au identificat cuprinsul și conținutul acestui act de dispoziție al instanței de judecată, precum și categoriile de hotărâri judecătorești existente în legislația R. Moldova.*

Cuvinte cheie: *procedura contencioasă, contencios administrativ, hotărâre judecătorească, act de dispoziție, instanța judecătorească, exigențe, deliberare, caracter executoriu.*

În dependență de existența sau inexistența litigiului, procedurile civile pot fi clasificate în două categorii: proceduri contencioase (din această categorie fac parte: procedura generală și procedura în contenciosul administrativ) și proceduri necontencioase (în această categorie sunt incluse: procedura specială, procedura în ordonanță și procedura de declarare a insolvenței) [11, p.24]. În prezentul studiu ne vom axa pe particularitățile distinctive ale hotărârilor judecătorești emise în cadrul procedurilor contencioase, din care considerent, pentru început vom defini acest tip de procedură.

În conformitate cu Dicționarul explicativ al limbii române, prin *procedură contencioasă* înțelegem totalitatea normelor procesuale după care sunt soluționate litigiile care se poartă între părți cu interese contrarii [8, p.825]. Procedura contencioasă are următoarele trăsături distinctive: a) se aplică numai dacă se afirmă existența unui conflict între două părți cu interese contrare; b) implică, de regulă, dezbateri publice, orale și contradictorii în ședința de judecată; c) în finalul judecății se urmărește actualizarea unor stări juridice anterioare prin constatarea, declararea sau stingerea unor drepturi subiective, împreună cu obligațiile lor corelative; d) hotărârea pronunțată, odată devenită irevocabilă, se bucură de autoritatea lucrului judecat, punând capăt litigiului. Caracteristicile menționate îndeplinesc, prin contrariul lor, funcții de diferențiere, oferind criterii potrivit cărora, în linii mari, se poate distinge între cauzele contencioase și cele necontencioase. Astfel, în baza celor expuse mai sus, prezentul studiu va fi axat pe particularitățile emiterii hotărârilor judecătorești în cadrul procedurii generale și a contenciosului administrativ.

Definiția hotărârii judecătorești este reglementată succint în legislația procesuală a R. Moldova: „În formă de hotărâre se emite dispoziția primei instanțe prin care se soluționează fondul pricinii” [6, art.14 alin.(2)]. Potrivit doctrinarilor, *hotărârea judecătorească reprezintă actul de dispoziție al instanței de judecată prin care se soluționează fondul oricărei pricini civile* [11, p.242]. Fiind un act de dispoziție al primei instanțe, *hotărârea judecătorească este un act procesual emis în formă scrisă cu caracter individual, autoritar și obligatoriu, adoptat de către instanța de judecată în baza legislației în vigoare în procesul examinării și soluționării pricinilor civile* [12, p.361]. *Hotărârea judecătorească reprezintă scopul final spre care tind părțile în litigiu și în mod firesc acest act de dispoziție al judecății produce o serie de efecte juridice* [2, p.46].

Ne raliem la poziția E. Belei, potrivit căreia importanța hotărârii judecătorești rezidă nu doar în faptul de a fi soluționat un raport juridic litigios, dar și în rezonanța socială pe care o produce. Instituind ordinea de drept, o hotărâre judecătorească impune respect tuturor, astfel încât se consolidează conștiința juridică și

încrederea oamenilor în justiție. Deci, hotărârii îi revine un rol de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege, precum și un rol educativ [3, p. 91].

1. Exigențe înaintate față de hotărârea judecătorească

Prin exigențe înaintate față de hotărârea judecătorească înțelegem totalitatea cerințelor invocate de legislația procesual civilă asupra conținutului, formei, precum și procedurii de adoptare și pronunțare a acestui act de dispoziție al instanței.

Pentru ca hotărârea judecătorească să-și producă efectele scontate, este necesar ca ea să corespundă cerințelor legislației procesual civile, nerespectarea cărora pot servi temei de casare sau anulare a hotărârii judecătorești de către instanțele ierarhic superioare.

Așa cum rezultă din Tabelul nr.1 de mai jos, cerințele înaintate față de hotărârea judecătorească pot fi clasificate în: exigențele procesuale referitoare la adoptarea și pronunțarea hotărârii și cerințe față de conținutul hotărârii.

Tabelul 1. Cerințele înaintate față de hotărârea judecătorească

Exigențe procesuale referitoare la adoptarea și pronunțarea hotărârii	Cerințe față de conținutul hotărârii
<p>1. Hotărârea nu rezultă decât de la autoritatea căreia i-a fost atribuită prin lege înfăptuirea justiției.</p> <p>2. Instanța care pronunță hotărârea trebuie să fie instituită în condițiile legii.</p> <p>3. Hotărârea trebuie să fie deliberată nemijlocit de judecătorii care au participat la examinarea pricinii în fond.</p> <p>4. Deliberarea se cere a fi secretă, obligatoriu.</p> <p>5. Rezultatul deliberării trebuie să fie confirmat în scris sub semnătura tuturor judecătorilor care au participat la examinare, chiar dacă au opinii separate.</p> <p>6. Hotărârea se pronunță în public.</p> <p>7. Hotărârea urmează a fi adusă la cunoștință părților și altor participanți la proces [7, p.70].</p>	<p>Hotărârea judecătorească trebuie să fie:</p> <p>1. <i>Legală</i>, adică să fie adoptată în strictă conformitate cu normele legale ce reglementează raportul juridic litigios. Se consideră că normele de drept aplicate în soluționarea litigiului sunt încălcate atunci când sunt aplicate eronat de către instanța de judecată și anume când instanța nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, a interpretat eronat legea, ori a aplicat eronat analogia legii ori a dreptului.</p> <p>2. <i>Întemeiată</i>, ceia ce presupune că instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probe cercetate în ședință de judecată. O hotărâre judecătorească este întemeiată dacă: circumstanțele importante pentru soluționarea justă a pricinii sunt constatate și elucidate pe deplin; circumstanțele pricinii sunt dovedite cu probe veridice și suficiente; concluziile instanței expuse în hotărâre corespund circumstanțelor pricinii. Temeinicia hotărârii se referă la <i>elucidarea circumstanțelor și aprecierea dovezilor</i> [7, p.71].</p> <p>3. <i>Necondiționată</i>, adică nu cuprinde anumite condiții cu referire la apariția sau stingerea unui drept, ori care impune executarea obligațiilor de către părât numai în cazul în care va apărea un drept, spre exemplu în cazul în care va dobândi un drept de proprietate prin contracte juridice de înstrăinare asupra unui anumit bun ori alte situații.</p> <p>4. <i>Certă</i>, prin determinarea exactă a existenței sau inexistenței dreptului încălcat ce trebuie apărât ori restabilit prin instanță și obligația ce trebuie executată. Hotărârea trebuie să conțină clar cui aparține dreptul încălcat, cine este obligat la repararea prejudiciului, ce drept este încălcat, precum și să conțină o soluție clară atât pentru subiecții raportului material litigios, cât și pentru ceilalți participanți la proces.</p> <p>5. <i>Deplină</i>, adică să dea răspuns la toate pretențiile înaintate în acțiunea inițială și cea reconvențională, precum și a rezolva problema repartizării între părți a cheltuielilor de judecată.</p>

2. Cuprinsul hotărârii

Înainte de a analiza dispozițiile legale care reglementează conținutul hotărârii judecătorești, trebuie subliniat că acest act de procedură îmbracă întotdeauna *forma scrisă*, care este necesară pentru asigurarea conservării hotărârii, comunicarea ei către părți, cunoașterea motivelor care au determinat pronunțarea soluției, posibilitatea realizării controlului judiciar sau a exercitării căilor de atac de retractare, posibilitatea punerii ei în executare [5, p.545].

Hotărârea judecătorească este adoptată în numele legii. Legea nr.155 din 05.07.2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al R. Moldova a adus schimbări inclusiv asupra conținutului hotărârilor judecătorești. Astfel, începând cu 01 decembrie 2012, „Hotărârea judecătorească constă din partea

introdusivă și partea dispozitivă” [6, art.241 alin. (2)]. Aceste schimbări au fost introduse cu scopul de a favoriza și facilita procesul de deliberare, întrucât legiuitorii au considerat că aceste două elemente sunt de prisos și târăgănează procesul de deliberare. Însă, persoanele interesate și anume pentru atacarea hotărârii cu apel ori recurs pot solicita motivarea hotărârii. Motivarea se emite în termen de 15 zile de la solicitare. În privința acestui termen sunt multe neînțelegeri deoarece termenul de declarare a apelului este de 30 zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, astfel s-ar putea omite termenul de declarare a apelului. Însă această situație este rezolvată din motiv că apelantul poate depune la instanța care a emis hotărârea cererea de apel nemotivată, iar după ce va obține și motivarea hotărârii – poate depune o cerere de apel motivată.

Hotărârea judecătorească este integrală (adică este constituită din: partea introdusivă, partea descriptivă, motivare și dispozitiv) în următoarele situații:

a) participanții la proces, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii, solicită în mod expres acest lucru. Termenul de 30 de zile este un termen de decădere.

b) participanții la proces, în termen de 30 de zile de la pronunțarea dispozitivului hotărârii, depun cerere de apel.

c) hotărârea judecătorească urmează să fie recunoscută și executată pe teritoriul altui stat [6, art.236 alin.(5)].

Fiecare parte a hotărârii se evidențiază separat în textul acesteia.

În **partea introdusivă** se indică locul și data adoptării, denumirea instanței care o pronunță, numele membrilor completului de judecată, al grefierului, al părților și al celorlalți participanți la proces, al reprezentanților, obiectul litigiului și pretenția înaintată judecății, mențiunea despre caracterul public sau închis al ședinței. De exemplu:

„HOTĂRÂRE

În numele Legii

21 martie 2017 mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău sediul Buiucani

Instanța compusă din:

Președintele ședinței, Judecătorul A.B.

Grefier C.D.

Examinând în ședință publică pricina civilă la cererea de chemare în judecată a lui E.F. împotriva lui G.H., Direcția pentru protecția drepturilor copilului sectorului Buiucani, privind desfacerea căsătoriei și determinarea domiciliului copilului minor, instanța de judecată...”.

Elementul primordial al unei hotărâri este indicarea instanței care a emis-o, căci numai așa se poate de determinat dacă a fost competentă ori nu în soluționarea cauzei civile și dacă hotărârea a fost pronunțată legal. Totodată, prin indicarea numelui judecătorilor se poate de stabilit dacă judecătorii care au participat la dezbateri sunt și acei care au participat la deliberare și sunt competenți în pronunțarea hotărârii. Viciile cu privire la aceste particularități pot constitui temei de casare a hotărârii. Numele părților și calitatea acestora pe care o au în proces sunt necesare de a fi indicate pentru identificarea lor. Dacă este greșit indicat numele unei părți, fie din erori tehnice, aceasta nu duce la casarea hotărârii și nu îi atinge valabilitatea.

În **partea descriptivă** se indică succint pretențiile reclamantului, obiecțiile pârâtului și explicațiile celorlalți participanți la proces. Obiectul pretențiilor este cel arătat în cererea de chemare în judecată, cu excepția cazurilor când aceasta a fost modificată sau completată pe parcursul judecății. Susținerile părților vor cuprinde succint numai faptele și împrejurările care au importanță pentru soluționarea pricinii, precum și argumentele de drept care au fost prezentate de părți în cadrul dezbaterilor. Se vor indica și dovezile pe care părțile și-au întemeiat pretențiile și obiecțiile.

În **partea de motivare** se indică: circumstanțele pricinii constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța. Motivarea hotărârii, fiind în opinia autorului român G. Boroi „opera judecătorului care trebuie să demonstreze în mod logic deplina concordanță dintre soluția din cauza respectivă și realitate” [5, p.546], constituie una dintre cele mai esențiale garanții împotriva arbitrarului judecătorec, calității actului de justiție și oferă posibilitatea unui cerc larg de persoane de a cunoaște motivele ce au determinat pronunțarea unei anumite hotărâri. Obligația motivării se impune spre a arăta că judecătorii au examinat fiecare pretenție sau obiecție pe care au înaintat-o părțile și, totodată, spre a se da posibilitate instanțelor superioare să controleze dacă judecarea s-a făcut cu respectarea legii.

Motivarea trebuie să fie clară, precisă și necontradictorie, astfel încât din ea să rezulte justețea soluției pronunțate. O motivare corectă presupune: răspunsuri precise la toate capetele de cerere și la toate apărările formulate, pe baza tuturor probelor administrate în cauză, a argumentelor și raționamentelor juridice, a principiilor și a regulilor de drept substanțial și procesual; referirea la realitatea faptelor și la judecățile verificate în concret în speța respectivă, prin evitarea motivărilor sprijinite pe formulări generale, abstracte; consecvența și principialitatea, care exclud existența considerentelor contradictorii (legea nu interzice motivarea alternativă sau subsidiară, întrucât, în acest caz, un considerent nu îl exclude pe celălalt); respectarea strictă a soluției dispozitivului hotărârii. Astfel, motivarea unei hotărâri nu reprezintă o problemă de volum, ci una *de conținut*. Instanța trebuie să prezinte *motivele care au determinat-o să pronunțe soluția*, iar nu stări descriptive, fără relevanță pentru rezolvarea pricinii (spre exemplu, nu este suficientă redarea în rezumat a probelor administrate, ci trebuie să se înfățișeze temeiurile pentru care s-a respins o probă, pentru care din două probe s-a ales una și s-a înlăturat cealaltă etc. [4, p.455].

Dispozitivul cuprinde concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărârii. De exemplu:

„HOTĂRĂȘTE:

Se respinge cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Finanțelor împotriva I. R., V. R., T. A., T. I. cu privire la evacuare din odaia nr.3 a căminului nr.2 al Ministerului Finanțelor situat în mun. Chișinău, str. Petru Zadnipru, nr.4/3, fără acordarea altui spațiu locativ.

Hotărârea poate fi atacată cu apel la Curtea de Apel Chișinău în termen de 30 zile de la data pronunțării dispozitivului, prin intermediul Judecătoriei Chișinău sediul Ciocana.

Președintele ședinței,
Judecătorul V. M.”

Dispozitivul este partea cea mai importantă a unei hotărâri judecătorești și cuprinde doar soluția adoptată de instanță cu privire la pretențiile deduse judecății. Din dispozitiv face parte și soluția pronunțată de instanță cu privire la repartizarea cheltuielilor de judecată și, totodată, el se cere a fi întocmit astfel încât pe baza lui să se poată executa hotărârea.

Dacă în dispozitiv nu este indicată prestația concretă la care este obligat pârâtul, atunci această hotărâre este incompletă și susceptibilă de casare, iar în cazul în care dispozitivul a fost întocmit neclar, părțile pot cere explicarea acestuia de către instanța care a emis hotărârea.

De asemenea, dispozitivul conține și informații cu privire la căile de atac ale hotărârii. Astfel, persoanele iau cunoștință cu ele și sunt informate operativ și eficient cu privire la dreptul de a ataca hotărârea.

În cazul în care instanța judecătorească stabilește modul și termenul de executare a hotărârii, dispune executarea ei imediată sau ia măsuri pentru asigurarea executării, în dispozitiv se face o mențiune în acest sens.

Descrierea comparativă a hotărârilor judecătorești emise în procedura generală și a celor emise în procedura contenciosului administrativ este efectuată în Tabelul 2 de mai jos.

Tabelul 2. Diferența dintre hotărârile judecătorești emise în procedura generală de cele emise în procedura contenciosului administrativ

Criterii de delimitare	Procedura generală	Procedura contenciosului administrativ
Legislația aplicabilă	Codul de procedură civilă al R. Moldova [6]	Legea contenciosului administrativ [10], Codul de procedură civilă al R. Moldova [6]
Clasificarea hotărârilor, în dependență de obiectul litigiului	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărâre privind perceperea unei sume de bani [6, art.243]; • Hotărâre de declarare a nulității unui document executoriu [6, art.244]; • Hotărâre privind încheierea sau modificarea contractului [6, art.245]; 	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărâre privind stabilirea excepției de ilegalitate [10, art.13, art.28]; • Hotărâre privind anularea actului [10, art.28]; • Hotărâre privind recunoașterea dreptului pretins;

	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărâre de adjudecare a bunului său a contravalorii lui [6, art.246]; • Hotărârea cu privire la efectuarea de către pârât a unor acte obligatorii [6, art.247]; • Hotărârea adoptată în interesul mai multor reclamanți sau împotriva mai multor pârâți [6, art.248]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărâre privind repararea pagubei ce a fost cauzată.
Cerințe înaintate față de hotărârea judecătorească [3, p.91]	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărârea nu poate proveni decât de la autoritatea căreia legea i-a atribuit împuternicirea înfăptuirii justiției. • Instanța care poate pronunța hotărâri trebuie să fie constituită în condițiile prevăzute de lege. • Hotărârea trebuie să fie deliberată de către judecătorii care au participat nemijlocit la examinarea pricinii în fond. • Hotărârea urmează a fi adoptată cel puțin cu majoritatea voturilor judecătorilor care au participat la examinarea pricinii. • Deliberarea în vederea adoptării hotărârii se impune a fi secretă. • Rezultatul deliberării trebuie să fie confirmat în scris, sub semnătura tuturor judecătorilor care au participat la examinare, chiar dacă unii au opinii separate. • Hotărârea se pronunță în public. • Hotărârea va fi comunicată părților, precum și altor participanți la proces. 	
Cuprinsul hotărârii	partea introductivă, dispozitiv (la solicitare, hotărârea include și partea descriptivă și motivare)	
Publicarea hotărârii	Se publică pe site-ul judecătorilor cu protejarea datelor cu caracter personal și se comunică părților.	Hotărârea irevocabilă a instanței de contencios administrativ privind anularea, în tot sau în parte, a actului administrativ ilegal a cărui intrare în vigoare a fost condiționată de publicarea în sursa oficială, precum și hotărârea irevocabilă asupra excepției de ilegalitate se publică în aceeași sursă. În hotărâri poate fi indicată și o altă publicație în care acestea urmează a fi tipărite.
Căile de atac	Apelul se declară în termen de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, dacă legea nu prevede altfel [6, art.362]. Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale [6, art.434].	
Suspendarea executării hotărârii	Apelul suspendă executarea hotărârii pronunțate în primă instanță, cu excepția cazurilor prevăzute de lege [6, art.363]. Hotărârile judecătorești care urmează a fi executate imediat sunt prevăzute la art.256 din CPC.	Recursul nu suspendă executarea hotărârii, cu excepția cazurilor strămutării de hotare, distrugerii de plantații și semănături, demolării de construcții sau de orice alt bun imobil, precum și în alte cazuri prevăzute de lege [6, art.435].
Caracterul executoriu	Se emite suplimentar Titlu executoriu.	Hotărârile judecătorești irevocabile, adoptate în condițiile Legii contenciosului administrativ, constituie titluri executorii.
Executarea hotărârii	Hotărârea judecătorească se execută, în modul stabilit de lege, după ce rămâne definitivă, cu excepția următoarelor cazuri, când se execută imediat după pronunțare:	Hotărârea se execută în termenul stabilit în dispozitivul ei, iar în cazul în care termenul nu este stipulat – în cel mult 30 de zile de la data la

	<ul style="list-style-type: none"> • Hotărârea judecătorească prin care pârâtul este obligat la plata: pensiei de întreținere; salariului și a altor drepturi ce decurg din raporturi de muncă, precum și a indemnizațiilor prevăzute de statutul șomerilor, în mărimea unui salariu mediu; reparației prejudiciilor cauzate prin vătămare a integrității corporale sau prin o altă vătămare a sănătății ori prin deces, dacă reparația s-a efectuat sub formă de prestații bănești periodice; unui salariu mediu pentru absență forțată de la lucru, în cazul reintegrării în serviciu. • Hotărârea judecătorească privind reintegrarea în serviciu a salariatului concediat sau transferat nelegitim urmează a fi executată imediat [6, art. 256]. 	<p>care hotărârea devine irevocabilă [10, art.32 alin.(2)].</p>
--	--	---

3. Clasificarea hotărârilor judecătorești

În conformitate cu legislația națională, hotărârile judecătorești sunt clasificate în dependență de diferite criterii, aceasta având un rol important la emiterea unei hotărâri calitative.

O primă clasificare este efectuată **în dependență de obiectul litigiului**. Importanța acestei ierarhizări este dictată de faptul că în funcție de tipul hotărârii variază dispozitivul acesteia. Astfel, Codul de procedură civilă enumeră următoarele tipuri de hotărâri:

1. *Hotărârea privind perceperea unei sume de bani* [6, art.243]. În hotărârea respectivă judecătorul indică suma de bani pe care debitorul este obligat să i-o restituie creditorului, scrisă în cifre și cu literă și, de asemenea, se indică și valuta în care se percepe suma de bani. Dacă debitorul este în întârziere la executarea obligației și nu achită suma de bani în termen de 90 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii, acesta este obligat să achite penalități în conformitate cu art.619 din Codul civil al RM. Această penalitate se aplică indiferent de vinovăția debitorului și este prevăzută expres în Codul de procedură civilă.

2. *Hotărâre de declarare a nulității unui document executoriu* [6, art.244]. La admiterea acțiunii privind declararea nulității unui document executoriu, în al cărui temei perceperea se efectuează incontestabil, în dispozitivul hotărârii se indică documentul care nu se pune în executare, numărul și data eliberării lui, precum și suma a cărei decontare nu se admite.

3. *Hotărâre privind încheierea sau modificarea contractului* [6, art.245]. În dispozitivul hotărârii privind litigiul de încheiere sau de modificare a unui contract se menționează decizia asupra fiecărei clauze discutabile din contract. În litigiul de încheiere a contractului se menționează tipul contractului și clauzele în temeiul cărora părțile sunt obligate să încheie contractul. Dispozitivul hotărârii în litigiul intentat în vederea declarării caracterului abuziv al unor clauze contractuale, elaborate pentru a fi utilizate în o multitudine de contracte, va stabili nulitatea acestor clauze, obligația comerciantului de a le exclude din contractul în cauză, obligația de a exclude aceste clauze din contractele cu același obiect, încheiate cu alți consumatori, în vigoare la momentul pronunțării hotărârii, precum și interdicția impusă comerciantului de a include astfel de clauze în contracte cu același obiect care urmează a fi încheiate cu consumatorii.

4. *Hotărâre de adjudecare a bunului sau a contravalorii lui* [6, art.246]. Hotărârea de adjudecare a bunului reprezintă atribuirea bunului scos la licitație celui care oferă o valoare mai mare și perceperea de la debitor a sumei de bani respective. Dacă debitorul nu-și execută obligațiile în termen de 90 zile din data rămânerii definitive a hotărârii instanței judecătorești, aceasta aplică o penalitate pentru fiecare zi de întârziere, indiferent de vinovăția debitorului în conformitate cu art.619 Codul civil al R. Moldova.

5. *Hotărâre cu privire la efectuarea de către pârât a unor acte obligatorii* [6, art.247]. Aceste hotărâri se referă la acțiunile în care reclamantul solicită executarea actelor de către pârât la care s-a obligat inițial, ce nu țin de remiterea unui bun sau a unei sume de bani. În cazul în care pârâtul refuză executarea, acesta poate fi obligat la plata prejudiciilor cauzate reclamantului prin neexecutare. Dacă actele necesită a fi efectuate doar de către pârât, instanța poate stabili un termen exact de executare. În cazul întreprinderilor sau al organizațiilor care sunt obligate să execute acte nelegate de remiterea unui bun sau a sumei bănești, aceste acte vor fi executate de conducătorul organizației ori de către organul de administrare. În cazul în care aceștia refuză executarea din motive neîntemeiate, instanța ori organul împuternicit de executarea hotărârii va aplica

metodele de constrângere necesare. La cererea persoanei interesate, conducătorul ori organul de administrare vor fi obligați la plata prejudiciilor cauzate prin neexecutare.

6. *Hotărâre adoptată în interesul mai multor reclamanți sau împotriva mai multor pârâți* [6, art.248]. Hotărârea respectivă va conține modul în care aceasta se raportează fiecărui reclamant ori *caracterul solidar al dreptului de urmărire* [6, art.248 alin.(1)], în cazul în care hotărârea este adoptată în interesul mai multor reclamanți. Dacă hotărârea este adoptată împotriva mai multor pârâți, aceasta va conține modul de executare al obligațiilor fiecărui pârât ori includerea răspunderii lor solidare.

Din punct de vedere al conținutului, hotărârile pot fi *integrale* și *parțiale* (dispozitivul hotărârii). Această ierarhizare are importanță din considerentul că hotărârile integrale sunt constituite din toate cele 4 componente: partea introductivă, partea descriptivă, motivare și dispozitiv, pe când hotărârile parțiale sunt alcătuite doar din partea introductivă și dispozitiv.

O altă clasificare a hotărârilor judecătorești ține **de forța juridică a hotărârii** [11, p.253]. Importanța acestei clasificări, rezultă din existența sau nu a posibilității de atac asupra unui tip de hotărâre, prin care s-ar modifica sau nu soluția primei instanțe. Astfel, distingem:

1) *Hotărâre definitivă*. Rămân definitive hotărârile judecătorești emise în primă instanță, supuse apelului, după examinarea pricinii în apel [6, art.254 alin.(1)]. Hotărârile definitive au puterea lucrului judecat provizorie, care se va consolida ori desființa în funcție de soluția eventualului recurs. Ele păstrează această putere chiar și atunci când se află în curs de judecare o contestație în anulare sau o cerere de revizuire. Orice hotărâre definitivă are putere de lucru judecat până ce nu va fi înlocuită printr-o altă hotărâre.

2) *Hotărâre irevocabilă*. Rămân irevocabile hotărârile judecătorești: a) emise în primă instanță, după expirarea termenului de apel, dacă participanții interesați nu au exercitat calea de atac corespunzătoare; b) emise de instanța de apel, după expirarea termenului de recurs, dacă participanții interesați nu au exercitat calea de atac corespunzătoare; c) emise de instanța de recurs, după examinarea recursului [6, art.254 alin.(2)]. Astfel, sunt irevocabile acele hotărâri care nu pot fi contestate nici cu apel, nici cu recurs, adică în privința lor instanțele judecătorești nu se mai pot expune, litigiul de drept considerându-se din acel moment soluționat.

Scopul clasificării **în dependență de modul de punere în executare** [9, p.50] a hotărârilor judecătorești, rezultă în identificarea rezultatului pe care dorim să-l obținem în urma emiterii unei hotărâri și modul prin care materializăm acest rezultat. Astfel, în dependență de acest criteriu, hotărârile judecătorești pot fi:

1) *Hotărâri executorii*, care se pronunță într-o acțiune în realizarea dreptului, executarea obligațiilor de către pârât, fie întoarcerea unei sume de bani, restituirea bunului ori înlocuirea acestuia, repararea prejudiciului, anularea actului contestat, reintegrarea în serviciu, achitarea pensiei de întreținere, achitarea salariului mediu în cazul absenței forțate de la muncă și alte acțiuni supuse executării de către pârât.

2) *Hotărâri neexecutorii*, care sunt pronunțate în constatarea anumitor drepturi ori fapte. Astfel de hotărâri sunt: constatarea unui drept, constatarea și declararea incapacității persoanei fizice ori limitarea în capacitate de exercițiu, declararea absenței fără veste ori a morții persoanei fizice, constatarea dreptului de proprietate și altele.

Un alt criteriu de clasificare a hotărârilor judecătorești este **în funcție de momentul executării**. După cum avem litigii cu obiecte diferite, la fel și hotărârile au termeni diferiți de executare. Clasificarea respectivă ne ajută să conștientizăm că, putem obține rezultatul așteptat în termeni corespunzători tipului de litigiu:

1) *Hotărâre cu executare tipică*, care se execută în modul stabilit de lege, după expirarea termenului în care persoanele interesate își pot exercita căile de atac;

2) *Hotărâre cu executare imediată*, care se execută imediat după pronunțare, fără curgerea termenului de declarare a apelului ori recursului. Cum am menționat anterior, hotărârile care se execută imediat după pronunțare sunt acele care se referă la plata pensiei pentru întreținere, plata unei anumite sume de bani pentru vătămarea integrității fizice, reintegrarea în serviciu a salariatului concediat nelegitim ori transferat nelegitim la o altă unitate, plata salariului mediu pentru salariatul obligat să absenteze forțat de la muncă, în conformitate cu Codul de procedură civilă al R. Moldova.

Este destul de important ca pârâtul să cunoască și să conștientizeze că executarea benevolă este o opțiune care cântărește în favoarea sa. În caz contrar, acesta suportă și cheltuielile rezultate din executarea hotărârii. De aici venim cu clasificarea hotărârilor **în funcție de modul executării**:

1) *Hotărâri de executare benevolă*, unde pârâtul de bună voie execută hotărârea în termenul stabilit de instanță ori în termenii generali de executare (perioada de 90 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești). În cazul executării benevole nu apar litigii ulterioare de executare a obligației.

2) *Hotărâri de executare silită*. În cazul în care debitorul ori pârâtul nu execută benevol hotărârea, persoana interesată se poate adresa instanței care a emis hotărârea spre a elibera un titlu executoriu. Titlul se prezintă executorului judecătorec – unica persoană abilitată în executarea silită, care va dispune fie aplicarea sechestrului fie alte măsuri pentru obligarea executării obligațiilor de către pârât.

3) *Hotărâri de întoarcere a executării*. După rejudecarea cauzei, instanța de judecată poate emite o nouă hotărâre prin care dispune restituirea către pârât a tot ce s-a încasat de la el în beneficiul reclamantului în temeiul hotărârii anulate. Nu se admite întoarcerea executării hotărârilor cu privire la plata pensiei de întreținere, plata sumei de bani pentru vătămarea integrității fizice și psihice, reintegrarea în serviciu etc., cu excepția cazului când reclamantul a prezentat acte și probe false în vederea susținerii pretențiilor sale.

Din punct de vedere al duratei acțiunii lor, hotărârile judecătorești pot fi: cu acțiune nelimitată în timp, provizorii (vremelnice) sau intermediare. O hotărâre provizorie sau vremelnică ar putea fi revocată sau modificată în chiar cursul procesului de către instanța de judecată (în condițiile legii și de principiul când se schimbă situația de fapt avută în vedere), iar la finalul procesului hotărârea finală (hotărâre propriu-zisă) va menține măsurile astfel dispuse, le va modifica sau le va revoca (fie și implicit prin intermediul efectelor directe ale soluției pronunțate. Astfel, se cunosc:

1) *Hotărâri cu acțiune nelimitată în timp* (regula generală), sunt cele care rezolvă însuși fondul procesului și au de regulă o acțiune care nu este limitată în timp.

2) *Hotărâri provizorii*, care au caracter temporar și prin care se iau măsuri vremelnice în cursul procesului (de exemplu, într-un proces de divorț, instanța poate lua măsuri provizorii privind stabilirea locuinței copiilor minori, folosirea locuinței familiei; punerea bunului litigios sub sechestrul judiciar etc.). Hotărârea provizorie poate fi revocată sau modificată chiar în cursul procesului, iar la sfârșitul acestuia, în funcție de împrejurări, hotărârea finală o va menține, modifica sau desființa. Hotărârile provizorii, fiind independente de fondul procesului, sunt susceptibile de exercițiul căilor de atac separat, mai înainte de hotărârea finală.

3) *Hotărâri intermediare*, acțiunea cărora durează atâta timp cât împrejurările avute în vedere la pronunțarea lor au rămas neschimbate (în materia punerii sub interdicție, a pensiei de întreținere, a exercitării autorităților părintești etc.) [5, p.544].

4. Redactarea, semnarea și comunicarea hotărârii judecătorești

Hotărârea se *redactează* de către judecător sau, după caz, în cazul completelor colegiale, de către unul dintre membrii completului care a participat la soluționarea cazului, conform desemnării președintelui. La deliberare iau parte numai judecătorii în fața cărora a avut loc judecarea cauzei, deliberarea făcându-se cu respectarea principiului deliberării secrete a completului de judecată, fie compus din 3 judecători, 5 judecători ori unul singur. În camera de deliberare este interzis accesul altor persoane, inclusiv a grefierului. Divulgarea deliberărilor este interzisă prin lege, iar nerespectarea acestei cerințe duce la răspunderea judecătorului care a divulgat deliberarea. Completul de judecată deliberează, sub conducerea președintelui ședinței, toate problemele prevăzute de lege care urmează să fie soluționate, apreciază probele, determină circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admiterea acțiunii. Fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ [6, art.238].

Judecătorul care nu este de acord cu hotărârea majorității semnează hotărârea, dar este în drept să expună în scris opinie separată, care se înmânează președintelui ședinței și se anexează la dosar. Opinia separată nu se anunță și nu se citește în ședința de judecată [6, art.48 alin.(2)].

Rezultatul deliberării se consemnează în hotărârea integrală sau în dispozitivul ei, semnat de toți judecătorii care au participat la deliberare, inclusiv de judecătorul care are opinie separată. Modificările operate în cuprinsul hotărârii se consemnează mai sus de semnăturile judecătorilor [6, art.238 alin.(4)].

La deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele are au importanță pentru soluționarea pricinii, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admisibilitatea acțiunii. Dacă, în timpul deliberărilor, consideră necesară clarificarea unor noi circumstanțe importante pentru soluționarea pricinii sau cercetarea suplimentară a unor probe, instanța judecătorească emite o încheiere de reluare a dezbaterilor judiciare. După examinarea pricinii în fond, instanța audiază din nou susținerile orale ale participanților la proces și replicile [6, art.240].

După pronunțarea hotărârii, instanța care a adoptat-o nu este în drept să o anuleze nici să o modifice. Totuși, instanța judecătorească poate, la cererea participanților la proces, să corecteze greșelile sau omisiunile din hotărâre care țin de nume, calitatea procesuală, orice alte erori materiale sau de calcul evidente. Problema corectării unor astfel de greșeli se soluționează în ședința de judecată. Participanților la proces li se comunică locul, data și ora ședinței de judecată. Neprezentarea lor însă nu împiedică examinarea corectării greșelilor. Încheierea prin care instanța judecătorească se pronunță asupra cererii poate fi atacată cu recurs [6, art.249].

Instanța care a pronunțat hotărârea va emite, din oficiu sau la cererea participanților la proces, o hotărâre suplimentară dacă:

- a) nu s-a pronunțat asupra unei pretenții formulate de către părți sau de către intervenientul principal;

b) rezolvând problema dreptului în litigiu, nu a indicat suma adjudecată, bunurile ce urmează a fi remise sau acțiunile pe care pârâtul trebuie să le îndeplinească;

c) nu a rezolvat problema repartizării între părți a cheltuielilor de judecată ori a omis să se pronunțe asupra cererilor martorilor, experților, specialiștilor, interpreților sau reprezentanților cu privire la cheltuielile de judecată a căror compensare li se cuvine [6, art.250 alin.(1)].

Problema pronunțării unei hotărâri suplimentare poate fi pusă în termenul executării silite a hotărârii. Instanța emite, după examinare în ședință de judecată, hotărârea suplimentară, care poate fi atacată în ordinea stabilită de prezentul cod. Participanților la proces li se comunică locul, data și ora ședinței. Neprezentarea lor însă nu împiedică examinarea problemei. Cererea de adoptare a unei hotărâri suplimentare nu se impune cu taxă de stat. Încheierea judecătorească de respingere a cererii de emitere a unei hotărâri suplimentare se supune recursului [6, art.250 alin.(2)-(4)].

Dacă sunt necesare explicații referitor la sensul, extinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii sau dacă hotărârea cuprinde dispoziții contradictorii, instanța emitentă, la cererea participanților la proces sau a executorului judecătorească, va da explicații asupra dispozitivului ori va omite dispozițiile contradictorii fără a modifica cuprinsul hotărârii. Explicarea hotărârii este admisibilă dacă nu a fost executată și nu a expirat termenul de executare silită. Explicarea hotărârii se face în ședință de judecată. Participanților la proces li se comunică locul, data și ora ședinței. Neprezentarea lor însă nu împiedică explicarea hotărârii. Încheierea judecătorească privind explicarea hotărârii se supune recursului [6, art.251].

Concluzii:

În Avizul nr.11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, se menționează, calitatea hotărârilor judecătorești depinde nu numai de fiecare judecător implicat, ci și de un anumit număr de variabile care sunt în afara procesului de administrare a justiției, cum ar fi: calitatea legislației, resursele adecvate alocate sistemului judiciar, calitatea pregătirii juridice a specialiștilor care emit hotărârea, procedura și instrumentarea dosarului, elementele inerente ale hotărârii etc. [1].

Hotărârii judecătorești îi revine un rol de apărare a drepturilor, libertăților și intereselor ocrotite de lege, precum și un rol educativ, din moment ce ea impune respect tuturor, astfel încât se consolidează conștiința juridică și încrederea oamenilor în justiție [3, p.91].

În baza rezultatelor prezentului studiu și în scopul abordării conceptuale a hotărârii judecătorești în cadrul procedurilor contencioase, propunem următoarea definiție a hotărârii judecătorești: *Hotărâre judecătorească reprezintă actul procesual de dispoziție, emis în formă scrisă cu caracter individual, autoritar și obligatoriu, adoptat de către instanța de judecată în baza legislației în vigoare, prin care se soluționează fondul oricărei pricini civile.*

Bibliografie:

1. Avizul nr.11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE).
2. Belei E. Efectele juridice ale hotărârilor judecătorești. În: Revista Națională de Drept, nr.2, 2010, pag.46-49.
3. Belei E. Exigențe față de hotărârea judecătorească. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.1-2, 2008, p. 91-95.
4. Boroș G. Codul de procedură civilă comentat și adnotat. Vol. I. București: All Beck, 2001, 592 p.
5. Boroș G., Stancu M. Drept procesual civil. Vol. I. București: Hamangiu, 2015, 575 p.
6. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225-XV din 30.05.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.130-134/415 din 21.06.2013.
7. Cojuhari A. ș.a. Drept procesual civil. Partea specială. Curs universitar. Chișinău: USM, 2009, 440 p.
8. Dicționar explicativ al limbii române, ediția a II-a revăzută și adăugită, Academia română, Institutul de lingvistică Iorgu Iordan – Al. Rosseti: Univers Enciclopedic Gold, 2016, 1376 p.
9. Durac Gh. Drept Procesual Civil. Iași: Junimea. 2004, 386 p.
10. Legea contenciosului administrativ, nr.793 din 10.02.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.57-58 din 18.05.2000.
11. Pisarenco O. Drept procesual civil. Note de curs. Ed. a II-a. Chișinău: Tehnica-Info, 2012, 404 p.
12. Яркова В.В. Гражданский процесс. Москва: Волтерс Клувер, 2006, 703 p.